

Bartfai fürdő.

(Vége.)

A bartfai fürdőnek kies völgye a' csak két mértföldnyire távol levő Galiciába vivő országutnak baljái fekszik, honnan néhány percz mulva érhetni a' fürdő helyhez. A' völgyet jobbról 's balról két halom képezi, mellyeknek egyikét (Osztra Hurka) szántóföldek, a' másikat magos fenyvesek fődik. Mindketten közelednek a' forrásokhoz, 's a' szinfenékben fenyő-erdős hegyekké emelkednek. — A' csinos helységet több emeletes ház ékesíti, mellyeknek mosolygó külseje nem kis diszt ad a' jól rendezett utzáknak. Az épületek közül kitűnőbbek, és jegyzésre méltók: 1) a' közlött képrajz közepén az erdő mellett álló városi vendéglő ház, mellyben egyszersmind a' tánczterem 's kávéház. Terrasse-járól lépcső vezet-le a' sétahely felé. — Balról van a' városi színház, fasor, és savanyúvíznek fő kutforrása. — 2) A' cath. egyház, mellynek alapja 1815-ben tétetett. Többnyire a' vendégek adakozásaiból épült, mellyeknek egybeszedésében egykor Almássy grófné példás buzgósággal fáradozott. — 4) Az urasigok 's más birtokosok házai közül Niemandsfreund Felix, Bujanovics Eduard, Halavacs assz. Thonschahner, Mokosinyi assz., Dráveczky Józs., Szirmayné assz., Korskovsky Károly generál (az előtt Czartorinskyé), Barkóczy Ján. gróf, Petróczyné assz., Klobusiczky gfné, Holländer Mark, Szirmay István, János, és Tamás grófok, Wolkenstein Ferencz gróf, Haller Imre gr., Szapáry gfné, Koszviczky Józs., Henselmann, Sartory Fer., Schihta And., Mitsko Sam., Sponner Mih., Bentsik Anna, Zelenka Ant., Folkusházy Kár., Kéler Istv., Szirmay Ján., Gansaugh Józs., Roskoványi, Erdődy gf., Kappy Józs. 's a' t. háza, nem említvén a' városi fürdő és hivatalos épületeket.

Az utzákat, érzekutakat és sétahelyeket éjjel lámpákkal világítják-meg. — Az utzák tiszták, 's mivel a' föld homokos, soha sem sárosak. — A' szépítésekre szánt pénztár az által szaporodik, hogy minden innen távulra vitetendő palaczkvizért felsőbb en-

gedelem mellett egy krajezár fizettetik a' pénztárba. 1816-ban csak ezen uton 931 ft. jött-be. Ettől azonban a' bartfai polgárok és szomszéd helységeknek lakosaik fel vannak mentve.

A' savanyú viznek közel egymáshoz három fő forrása van a' völgy hosszában, mellyeknek mindenike csupán ivásra, másik három azonban fürdőkre is használtatik. Az elsőbbség elsője, közel a' kávéházhoz, oszlopokon nyugvó csinos gömbölyű tetővel fedve, mindjárt a' fasor előtt, és rostélylyal van körülvéve. Belőle kanalakkal és poharakkal merítik a' vizet. — A' másik forrás ettől 190 lépésnyire van távol, közel a' templomhoz. — Ez a' legerősebbnek tartatik. — A' 3-dik az 1-ső alatt van néhány ölnyire a' legközelebbi udvarban. Ennek legtöbb szénanyagsaványa van. — A' más három forrás ketteje közel van az első főforráshoz, a' harmadik pedig Kéler házában. — E' forrásokból a' viz még az 1794-ki igen száraz nyáron sem apadt-ki.

Mind a' hat forrásban olly kristálytisza a' viz, hogy szép időben a' kutnak fenekén a' legesekélyebb tárgy is látható. Béka, hal, és más bogár nemük e' vizben nem élhetnek. A' viz erősen pezseg és gyöngyös; frisen merítve különös erejű, kivált tiszta időben. Ize savanyús, csipós, vasas. A' viz, noha hideg, soha sem fagy-be. Mérséklete $+ 10^{\circ}$ Reaum. a' fagyponthoz fölött. — A' viznek leginkább erősítő 's lágyító ereje van. A' vele folyvást élők igen egészségesek 's virító arcszínűek szoktak lenni.

A' fürdésre melegítik a' vizet, mire azt erre különösen ázott medrekől viszik, nem egyenesen az ivóvizből. A' házakba vitetett meleg vizért és fürdő kádért esekélységet szoktak fizetni.

Azelvitetésre szánt savanyú vizet részint gr. Forgácsnak „Lívó” uradalmán részint gr. Erdődynek „Kapisó” birtokán levő üveghutákban készült palaczkokba töltögetik. Évenként 50—60 palaczk küldetik széjjel, és így mintegy 2182 akó. Helyben az 1816-ki számolás szerint mintegy 1840 személy 60 nap alatt megivott 3450 akó vizet; Bartfa lakosai 's a' közel vidékiek évenként (télen nyáron) mintegy 4364 akót emésztenek-meg.

Július 1-től aug. 20-ig van itt legtöbb vendég, kik ez idő alatt legalább 10.750 kád fürdőt használnak, mire 32,250 akó meleg viz szükséges.

E' szerint tehát évenként a' bartfai vizből elhasználtatik 43—50 ezer akó.

A' vendégeknek egyéb mulatásukra szolgálnak: 1) a' kis színház, mellyben majd magyar majd német vándor színészek naponként adnak (a' fürdés ideje alatt) mutatványokat. — 2) A' vándor hangászcsepapok. — 3) A' táncmultságok a' már említett városi vendégházban. — 4) A' kávéház ugyan ott, 's a' hírlapok. — 5) Némellykor lovagművészek, kötél-tánczosok, tűzjátékok, 's más alakosok. — 6) A' 64 ölnyi hosszú 's $4\frac{2}{6}$ öl széles fasor, melly kényelmes sétahelyül szolgál. Kár, hogy a' fák 4—5 év mulva a' savanyúvízes föld miatt kivesznek, 's csak nagy szorgalom mellett pótoltatik-ki helyök. — 7) A' közel fekvő gyönyörű fenyves erdő, hol a' fákra számtalan bemetszett nevek és versek mintegy élő emlékkönyvet tárnak-fel a' vándornak szemei előtt. — 8) A' szomszéd Bartfa városa, mellybe félóra alatt gyalog lehet menni. — 9) Zboró mezőváros, melly a' Galicia felé vivő országut mellett egy órányira fekszik a' fürdőtől. Tulajdona ez Erdődy és Szirmay grófnak. Van itt rézműgyár, hol mindenféle edények készítettnek rézből, belől megezüstözve vagy aranyozva. Az Erdődyek (hajdan Aspermont grófok) kastélya és gr. Szirmayak kertje, a' szomszéd Makovieza hegyvár (hajdan Rakóczyaké) a' vándort sok érdekessel jutalmazza. — 10) Eperjes sz. k. város csak 4 mértföldnyire fekszik Bartfától, 's hasonlólag megérdemli az oda utazást.
